

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΟΜΑΔΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ
ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΡΩΣΙΑΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΡΩΣΙΑΣ

Αρ.9, 20 Απριλίου 2024

**«Η Ένταξη του Ιράν στον Οργανισμό BRICS:
Πιθανές ευκαιρίες «αποδολαριοποίησης» και
προσκόμματα στην εμβάθυνση των σχέσεων»**

Άρτεμις Σπίνου

**ΟΜΑΔΑ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΡΩΣΙΑΣ**

Central Asia & Russia Research Group
Группа изучающая Центральную Азию и Россию
Orta Asya ve Rosay Araştırmaları Grubu

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΡΩΣΙΑΣ

Αρ.9, 20 Απριλίου 2024

ΟΜΑΔΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΡΩΣΙΑΣ

Central Asia & Russia Research Group
Группа изучающая Центральную Азию и Россию
Orta Asya ve Rusya Araştırmaları Grubu

Εργαστήριο Τουρισκών και Ευρασιατικών Μελετών
«Ομάδα Έρευνας Κεντρικής Ασίας και Ρωσίας»
Ενημερωτικό Σημείωμα Κεντρικής Ασίας και Ρωσίας
Πειραιάς, 2024.

Όλα τα δικαιώματα μετάφρασης, αναπαραγωγής και προσαρμογής
κατοχυρωμένα για όλες τις χώρες του κόσμου.

Copyright © Εργαστήριο Τουρισκών και Ευρασιατικών Μελετών, 2024.
ISSN : 2529-1688

Ομάδα Σύνταξης

Άρτεμις Σπίνου

Διόρθωση - Επιμέλεια

Αλεξάνδρα Νικοπούλου, Νικόλαος Ραπτόπουλος

Συντονισμός Ομάδας

Άρτεμις Σπίνου

Συντονισμός Εργαστηρίου

Κέντα Μιχάι

Υπεύθυνη Δημοσίων Σχέσεων Εργαστηρίου

Τρις Λαμπροπούλου

Σχεδιασμός χαρτών, πινάκων και σχεδιαγραμμάτων

Κωνσταντίνος Κατηγιώτης

Ακαδημαϊκή Διεύθυνση

Δρ. Νικόλαος Ραπτόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής

Copyright © Εργαστήριο Τουρισκών και Ευρασιατικών Μελετών, 2024.

«Ομάδα Έρευνας Κεντρικής Ασίας και Ρωσίας»

Εργαστήριο Τουρισκών και Ευρασιατικών Μελετών

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Σχολή Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών

Ανδρούτσου 150, Τ.Κ. 185 34, Πειραιάς

E-mail : etem@unipi.gr, etem.des@gmail.com, omekar.des@gmail.com

<http://etem.unipi.gr/>, <https://omekar.wordpress.com/>

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΡΩΣΙΑΣ

Αρ.9, 20 Απριλίου 2024

Σχετικά με το Εργαστήριο Τουρκικών και Ευρασιατικών Μελετών

Σκοπός του Εργαστηρίου Τουρκικών και Ευρασιατικών Μελετών (Ε.Τ.Ε.Μ.) είναι να αποτελέσει έναν επιστημονικό και έγκυρο φορέα παραγωγής πρωτογενούς έρευνας, μελέτης και ανάπτυξης της επιστημονικής γνώσης, καθώς και να καλύψει εκπαιδευτικές και ερευνητικές ανάγκες σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο, τόσο του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, όσο και του Πανεπιστημίου Πειραιώς, γενικότερα.

Το αντικείμενο του Ε.Τ.Ε.Μ. είναι η καλλιέργεια και εμπάθυση στις Τουρκικές και Ευρασιατικές Μελέτες με έμφαση στην μελέτη των χωρών της περιοχής από τη σκοπιά της Διεθνούς Πολιτικής (Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική), των Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεσμών και της Διεθνούς Οικονομίας, γενικότερα, και σε θέματα εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής, πολιτικής ασφάλειας, οικονομίας, πολιτισμού, καθώς και υψηλής στρατηγικής ειδικότερα.

Το Ε.Τ.Ε.Μ. διαθέτει ομάδες έρευνας, οι οποίες απαρτίζονται από προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές, προκειμένου να πετύχει την συστηματική καταγραφή, μελέτη και ανάλυση των τρεχουσών πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών εξελίξεων στην Τουρκία και τον ευρασιατικό χώρο. Οι εργασίες των ομάδων επιδιώκουν να συμβάλουν στην καλύτερη κατανόηση της τουρκικής και ευρασιατικής πραγματικότητας και την ανάπτυξη των ερευνών γύρω από τα παραπάνω θέματα.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων τα μέλη της Ομάδας παρακολουθούν την επικαιρότητα, την καταγράφουν, την συζητούν και την αναλύουν βάσει επιστημονικών μεθόδων και εργαλείων έρευνας που παρέχονται από τις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές επιστήμες. Καρπός αυτών των εργασιών είναι μια σειρά από εκδοτικές προσπάθειες γύρω από επίκαιρα θέματα της Τουρκίας και της Ευρασίας.

Η ένταξη του Ιράν στον Οργανισμό BRICS: πιθανές ευκαιρίες «αποδολαριοποίησης» και προσκόμματα στην εμβάθυνση των σχέσεων

Άρτεμις Σπίνου*

Την 1 Ιανουαρίου του 2024, το Ιράν έγινε επίσημα μέλος του διακυβερνητικού οργανισμού BRICS μαζί με την Αίγυπτο, την Αιθιοπία και τα Η.Α.Ε.. Η ηγεσία του οργανισμού, στον οποίο ηγετικό ρόλο διαδραματίζει η Κίνα, είχε εκφράσει την πρόθεσή της να αναβαθμίσει το Ιράν από το καθεστώς του κράτους-παρατηρητή σε εκείνο του μόνιμου μέλους από τον Αύγουστο του 2023, στη σύνοδο του Γιοχάνεσμπουργκ¹. Η ένταξη του Ιράν στον Οργανισμό προκάλεσε ερωτήματα στις Βρυξέλλες σχετικά με τις προθέσεις της Ρωσίας και της Κίνας να κάνουν δεκτή τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή την αίτηση της Τεχεράνης και τι μπορεί να σημαίνει για τη Δύση η συγκεκριμένη απόφαση. Ευρωπαίοι αναλυτές τονίζουν ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη η προτεραιότητα και η βαρύτητα που δίνεται από τα παλαιότερα μέλη των BRICS στην ένταξη των κρατών της Μέσης Ανατολής, πολιτική που ενδέχεται να επηρεάσει το γεωστρατηγικό και γεωοικονομικό πλαίσιο ισχύος στην περιοχή².

Στόχος του Οργανισμού είναι η ενίσχυση των διπλωματικών σχέσεων των κρατών του Παγκόσμιου Νότου, δηλαδή των αναπτυσσόμενων κρατών του νότιου, κυρίως, ημισφαιρίου, καθώς και η προώθηση της συνεργασίας στα πεδία της οικονομίας, της ασφάλειας και της ενέργειας μεταξύ τους. Η σταδιακή άνοδος της σημασίας των BRICS στη διεθνή σκακιέρα σχετίζεται άμεσα με την αμφισβήτηση της

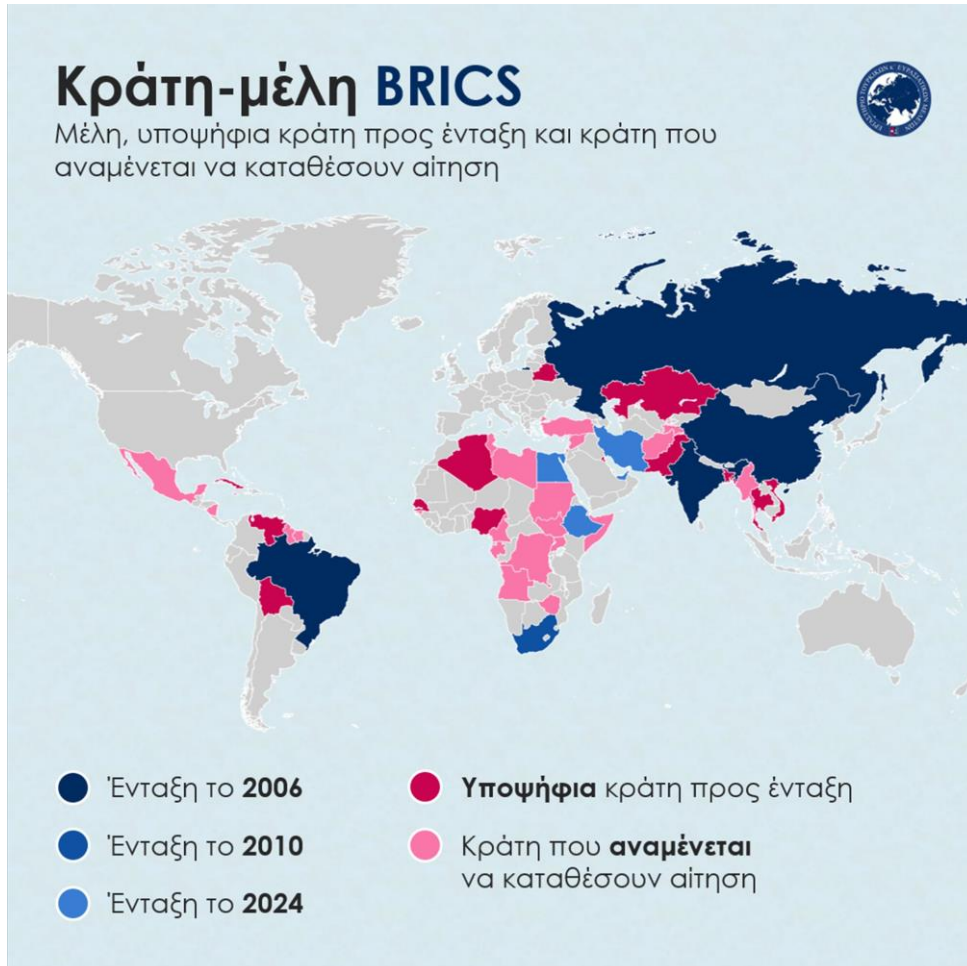
* Τελεióφοιτη του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών της Σχολής Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

πρωτοκαθεδρίας των Η.Π.Α. και των δυτικών δυνάμεων ως οι μόνες επωφελούμενες από τη διεθνή κατανομή ισχύος³.

Για την Κίνα, τη Ρωσία και την Ινδία η σύναψη σχέσεων στο πλαίσιο ενός διεθνούς Οργανισμού με ισχυρούς ενεργειακούς δρώντες της Μέσης Ανατολής παρέχει μια πρώτης τάξεως ευκαιρία βελτίωσης της δικής τους θέσης στο διεθνές σύστημα. Για παράδειγμα, διευκολύνεται η πρόσβαση της Κίνας στους σημαντικότερους παρόχους πετρελαίου και φυσικού αερίου. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει μια ακόμη προσπάθεια του Πεκίνου να αναπτύξει καλές σχέσεις με τη Μέση Ανατολή, όπως έκανε κατά τη μεσολάβησή του στην προσπάθεια διπλωματικής ομαλοποίησης των σχέσεων μεταξύ Ιράν και Σαουδικής Αραβίας⁴. Ταυτόχρονα, ενδυναμώνεται ο αντιδυτικός συνασπισμός με αυταρχικά και αναπτυσσόμενα κράτη που προτιμούν την επιρροή της Ρωσίας και της Κίνας στις περιφέρειές τους, ως αντιστάθμισμα στην αμερικανική κυριαρχία. Επιπλέον, χρησιμοποιούν την ένταξη τους στον Οργανισμό ως μέσο πίεσης και ένδειξης δυσαρέσκειας προς τις αμερικανικές πολιτικές (όπως στην περίπτωση της Σαουδικής Αραβίας και των Η.Α.Ε.) Τα υπό

καθεστώς ένταξης κράτη είναι απογοητευμένα από την αδυναμία των αντίστοιχων δυτικών οργανισμών, όπως είναι το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (Δ.Ν.Τ.) να βρουν βιώσιμες λύσεις στα προβλήματά τους. Συγκεκριμένα, παρά το γεγονός ότι τα παλαιότερα κράτη των BRICS διαθέτουν το 26% του διεθνούς Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, η δύναμη των ψήφων τους στο Δ.Ν.Τ. αγγίζει μόλις το 15%⁵.

Η ένταξη χωρών στον οργανισμό BRICS αφήνει περιθώρια για στενότερο οικονομικό έλεγχο των νέων μελών καθώς και για προώθηση των πολιτικών και οικονομικών επίσης βλέψεων. Παραδειγματος χάρη, διευκολύνεται το εγχείρημα σταδιακής χρήσης των εθνικών νομισμάτων επίσης στις οικονομικές συναλλαγές. Αρκετά από τα κράτη του εν λόγω Οργανισμού έχουν προβεί σε διμερείς συναλλαγές, κατά εφαρμογή των προβλέψεων σχετικών διμερών συμφωνιών, κάνοντας χρήση ρουβλιών, γουάν και άλλων περιφερειακών νομισμάτων⁶. Η εν λόγω εναλλακτική επιλογή φαίνεται να είναι θελκτική για τα κράτη που, επίσης, λόγω κυρώσεων ή διαφωνιών με τη Δύση δυσκολεύονται να συμμετάσχουν στο παγκόσμιο σύστημα συναλλαγών⁷.

1. Διπλή νίκη Τεχεράνης έναντι σε αντιπολίτευση και Δύση

Για το Ιράν, η είσοδος στον εν λόγω Οργανισμό αποτελεί ένα μήνυμα τόσο για το εσωτερικό όσο και για το εξωτερικό. Στο εσωτερικό, παρουσιάζεται ως μια νίκη του καθεστώτος που δυνητικά μπορεί να ενδυναμώσει τη διεθνή θέση του κράτους. Η εργαλειακή χρήση της εισόδου στον Οργανισμό αποτελεί μια προσπάθεια της κυβέρνησης να βάλει ένα τέλος στις επικρίσεις των εναπομεινάντων μετριοπαθών φωνών στο Κοινοβούλιο και των αγανακτισμένων πολιτών, εξαιτίας των αυταρχικών πολιτικών του καθεστώτος⁸. Η προσέλκυση νέων επενδυτών και η βελτίωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών εκτιμάται ότι μπορεί να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας, να βγάλει το Ιράν από τη χρόνια απομόνωσή του λόγω των δυτικών κυρώσεων και να οδηγήσει την ιρανική κοινωνία σε μια συνολικότερη ευμάρεια. Στην ουσία, πρόκειται, μάλλον, για μια συμβολική νίκη δημιουργίας θετικών εντυπώσεων στο εσωτερικό. Είναι αμφίβολο αν οι Η.Π.Α. θα επέτρεπαν ποτέ να αναπτύξει το Ιράν τόσο στενές οικονομικές σχέσεις με χώρες του Οργανισμού που εξαρτώνται άμεσα από αμερικανικά κεφάλαια και επενδύσεις. Η ύπαρξη δευτερευουσών κυρώσεων στα κράτη και στις επιχειρήσεις που συνάπτουν σχέσεις με το Ιράν είναι πολύ πιθανό να αποτελέσει ανασταλτικό παράγοντα της όποιας προόδου θέλει να προβάλει η Τεχεράνη στο εσωτερικό, ούτως ώστε να καμφθούν ευκολότερα οι αντικαθεστωτικές φωνές⁹.

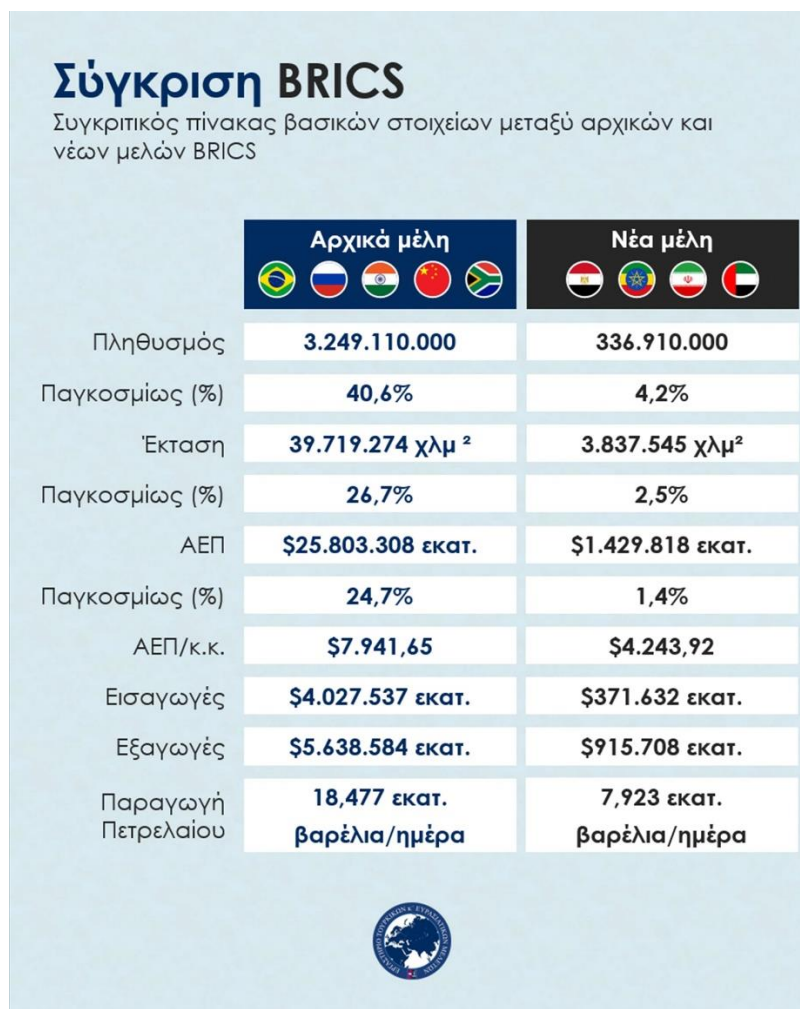
Πηγή: Xinhua/Xie Huanchi, 24 Αυγούστου 2023.

Στο εξωτερικό, μπορεί επίσης να εργαλειοποιηθεί ως μια διπλωματική νίκη έναντι των δυτικών δυνάμεων. Η ένταξη στον Οργανισμό έχει τη δυνατότητα να αυξήσει τη διαπραγματευτική ισχύ του Ιράν, καθώς μπορεί να λειτουργεί σαν μοχλός άσκησης πίεσης στη Δύση για την ικανοποίηση των αιτημάτων του. Παράλληλα, αποτελεί μια ευκαιρία εύρεσης συμμάχων και βελτίωσης των σχέσεων της Ισλαμικής Δημοκρατίας με κάποια κράτη του Οργανισμού, όπως το Πακιστάν και η Αίγυπτος¹⁰. Στον οικονομικό τομέα, το Ιράν, ως εξαγωγέας πετρελαίου, μπορεί να υποστηρίξει ευκολότερα ένα δίκτυο εισαγωγών-εξαγωγών, παρακάμπτοντας τις διεθνείς κυρώσεις. Ιδανικά, η Τεχεράνη μπορεί να δημιουργήσει ένα πλάνο προσέλκυσης ξένων, κυρίως ασιατικών επενδύσεων και κεφαλαίων για τη βελτίωση των έργων υποδομής, και συγκεκριμένα, του δικτύου παροχής φυσικού αερίου και πετρελαίου, ώστε τα αγαθά αυτά να μεταφέρονται γρηγορότερα στους αγοραστές¹¹.

2. BRICS: αμφισβήτηση ή ενστερνισμός του *status quo* ;

Παρόλα αυτά, δεν θεωρείται πιθανό οι χώρες των BRICS να προσφέρουν πολλά παραπάνω στα νεοεισερχόμενα κράτη του εν λόγω Οργανισμού πέρα από επιφανειακής φύσεως διπλωματικές και οικονομικές εναλλακτικές. Οι προαναφερθείσες εναλλακτικές μπορεί να προκαλέσουν εκ νέου εντάσεις με τη Δύση, ενώ δεν προβλέπεται να επιφέρουν δραστικές αλλαγές στο διεθνές σύστημα¹². Σύμφωνα με το ενημερωτικό σημείωμα που συνέταξε η Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για το Διεθνές Εμπόριο (INTA), μέσα στον Οργανισμό κυριαρχούν δυσεπίλυτες εντάσεις που αποτελούν προσκόμματα της όποιας προόδου μπορούν να σημειώσουν τα κράτη BRICS μακροπρόθεσμα. Ενδεικτικές είναι οι συνοριακές διαμάχες Ινδίας-Πακιστάν και οι διαφωνίες Ινδίας-Κίνας¹³. Η ύπαρξη επιπλέον χωρών με διαφορετικά συμφέροντα πιθανολογείται ότι μπορεί να καταστήσει αδύνατη την ομοφωνία κατά τη λήψη σημαντικών πολιτικών αποφάσεων.

Επιπλέον, αμφισβητείται το κατά πόσο ο Οργανισμός δύναται να αντιπροσωπεύσει αποτελεσματικά τα συμφέροντα όλων των ενδιαφερόμενων κρατών που επιθυμούν να γίνουν μέλη του¹⁴. Κάτι τέτοιο δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, παρά τις προσπάθειες των ιδρυτικών μελών να προβληθούν ως μια ενιαία, συνεκτική ομάδα που διαχειρίζεται απρόσκοπτα τα συμφέροντα των έντεκα μελών της. Ο Οργανισμός δεν φαίνεται, ούτως ή άλλως, να επιθυμεί την ουσιαστική αλλαγή της δομής του διεθνούς συστήματος και λειτουργεί περισσότερο σαν αντικαταστάτης άλλων διεθνών οργανισμών, όπως το G20, από τους οποίους έχουν αποκλειστεί χώρες όπως το Ιράν¹⁵.

Υπάρχει μια ακόμη παράμετρος που πρέπει να λάβει υπόψη του το Ιράν σχετικά με το αν όντως θα διευκολυνθεί η διαδικασία ολοκλήρωσης συναλλαγών σε εθνικά νομίσματα με τα άλλα κράτη-μέλη του Οργανισμού BRICS. Οι διατραπεζικές συναλλαγές αναμένει κανείς να πραγματοποιούνται μεταξύ κρατών που κατέχουν τα λεγόμενα «σκληρά» νομίσματα, ώστε να μη δημιουργούνται προβληματικά πλεονάσματα και ελλείμματα. Αυτό συμβαίνει διότι, κατά τη διαδικασία των συναλλαγών, δημιουργούνται χώρες με πλεονασματικό χρηματικό απόθεμα και χώρες με ελλειμματικό απόθεμα. Επομένως, υπάρχει ένα ουσιαστικό ρίσκο, τα κράτη να δυσκολευτούν να αλλάζουν κάθε φορά τα εθνικά νομίσματα στα οποία πραγματοποιήθηκε η συναλλαγή και να οδηγηθούν σε υποτίμηση. Ταυτόχρονα, οι χώρες με ελλειμματικό απόθεμα φοβούνται μήπως χάσουν τους συνεργάτες τους, οι οποίοι θα επιχειρήσουν να βρουν ισχυρότερους εταίρους για τις οικονομικές τους σχέσεις¹⁶.

3. Το αβέβαιο μέλλον της «αποδολαριοποίησης» των BRICS

Μια συνολική αποτίμηση των παραπάνω καταδεικνύει ότι το Ιράν δύναται να ισχυροποιήσει τη θέση του στο διεθνές σύστημα και να διεκδικήσει περισσότερα από τη Δύση, αντιπαραβάλλοντας τη βοήθεια που του παρέχεται από τον εν λόγω Οργανισμό. Την ίδια στιγμή, όμως, η ιρανική αντιπολίτευση εκφράζει την πεποίθηση ότι το Ιράν αναμένεται να βρεθεί σε εντονότερη αντιπαράθεση με τις Η.Π.Α. αν συνεχίσει να εμπλέκεται σε συναλλαγματικές συμφωνίες με τη Ρωσία εντός του πλαισίου των BRICS¹⁷. Ανήσυχες φωνές του πολιτικού κόσμου τονίζουν ότι το Κρεμλίνο ενδέχεται να συμπαρασύρει το Ιράν σε μια μάχη έναντι των δυτικών κυρώσεων, η οποία μπορεί να είναι «πάνω από τις δυνάμεις» της Τεχεράνης, να την απομονώσει περαιτέρω και να μεγεθύνει την εξάρτησή της από τη Μόσχα και το Πεκίνο. Παράλληλα, τα υπόλοιπα κράτη του οργανισμού εξακολουθούν να διατηρούν φιλικές σχέσεις με τις Η.Π.Α.¹⁸, προκειμένου να μη διαταραχθούν οι πολιτικές επαφές και οι οικονομικές σχέσεις μεταξύ τους. Για παράδειγμα, δεν είναι σίγουρο ότι τα εν λόγω κράτη θα είναι ιδιαίτερα φιλικά διακείμενα απέναντι στο Ιράν, ώστε να αγνοήσουν το έλλειμμα αξιοπιστίας του νομίματός του και να προχωρήσουν σε οικονομικές συμφωνίες μαζί του¹⁹. Τέλος, είναι αβέβαιο ότι θα συμμεριστούν την απέχθειά του για τις Η.Π.Α., ειδικά μετά την παροχή ιρανικών μη επανδρωμένων αεροσκαφών (drones - UAV) στη Ρωσία το 2022 και την αμυντική συνεργασία της Τεχεράνης με τη Χαμάς, τη Χεζμπολάχ και τους Χούθι στον πόλεμο στη Γάζα.

* * * * *

¹ *Tehran Times*, «Iran Joins BRICS Group Formally in 2024», 1 Ιανουαρίου 2024, τελευταία πρόσβαση: 18/4/2024, <https://www.tehrantimes.com/news/493180/Iran-joins-BRICS-group-formally-in-2024>.

² European Parliamentary Research Service, «Expansion of BRICS: A Quest for Greater Global Influence?», *European Parliament Think Tank*, 15 Μαρτίου 2024, τελευταία πρόσβαση: 18/4/2024, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)_760368](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)_760368).

³ Sumayya Ismail, «‘A Wall of BRICS’: The Significance of Adding Six New Members to the Bloc», *Al Jazeera*, 22 Νοεμβρίου 2023, τελευταία πρόσβαση: 18/4/2024, <https://www.aljazeera.com/news/2023/8/24/analysis-wall-of-brics-the-significance-of-adding-six-new-members>.

⁴ Aaron David Miller, «4 Key Takeaways from the China-Brokered Saudi-Iran Deal», *Foreign Policy*, 14 Μαρτίου 2023, τελευταία πρόσβαση: 18/4/2024, <https://foreignpolicy.com/2023/03/14/china-brokered-saudi-iran-deal-explained-diplomacy-biden/>.

⁵ Sumayya, «‘A Wall of BRICS’: The Significance of Adding Six New Members to the Bloc».

⁶ *Ο.π.*.

- ⁷ *Presstv*, «Iran-Russia Deal, BRICS Expansion Spell Demise of Dollar», 5 Ιανουαρίου 2024, τελευταία πρόσβαση: 18/4/2024, <https://www.presstv.ir/Detail/2024/01/05/717640/Iran-Russia-de-dollarization-deal-BRICS-emerging-markets>.
- ⁸ *Al-Monitor*, «What Is behind Iran-Russia de-Dollarization Deal as Sanctions Bite?», 30 Δεκεμβρίου 2023, τελευταία πρόσβαση: 18/4/2024, https://www.al-monitor.com/originals/2023/12/what-behind-iran-russia-de-dollarization-deal-sanctions-bite?token=eyJlbWFpbCI6ImFydGVtaXNwaW5vdUBnbWFpbC5jb20iLCJuaWQiOiI2MTg5OSJ9&utm_medium=email&utm_campaign=Ungrouped+transactional+email&utm_content=Ungroup.
- ⁹ Clayton Thomas, «U.S. Sanctions on Iran», *Congressional Research Service*, 20 Ιουλίου 2023, τελευταία πρόσβαση: 18/4/2024, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF12452>.
- ¹⁰ Urooba Jamal, «Analysis: What Do BRICS Invitations Mean for the Middle East?», *Al Jazeera*, 25 Αυγούστου 2023, τελευταία πρόσβαση: 18/4/2024, <https://www.aljazeera.com/news/2023/8/25/analysis-what-do-brics-invitations-mean-for-the-middle-east>.
- ¹¹ Robert H. Wade, «Long Read: The Beginning of the End for the US Dollar's Global Dominance», *LSE International Development*, 29 Φεβρουαρίου 2024, τελευταία πρόσβαση: 18/4/2024, <https://blogs.lse.ac.uk/internationaldevelopment/2024/02/29/long-read-the-beginning-of-the-end-for-the-us-dollars-global-dominance/>.
- ¹² Andreas Kluth, «The BRICS Are Not the Anti-West, and Not Even a Bloc», *Bloomberg*, 21 Αυγούστου 2023, τελευταία πρόσβαση: 18/4/2024, <https://www.bloomberg.com/opinion/articles/2023-08-21/the-brics-are-not-the-anti-west-and-not-even-a-bloc>.
- ¹³ *European Parliamentary Research Service*, «Expansion of BRICS: A Quest for Greater Global Influence?».
- ¹⁴ Ο.π..
- ¹⁵ Navdeep Suri και Jhanvi Tripathi, «The BRICS Summit 2023: Seeking an Alternate World Order?», *Council on Foreign Relations*, 31 Αυγούστου 2023, τελευταία πρόσβαση: 18/4/2024, <https://www.cfr.org/councilofcouncils/global-memos/brics-summit-2023-seeking-alternate-world-order>.
- ¹⁶ Robert H. Wade, «Long Read: The Beginning of the End for the US Dollar's Global Dominance», *LSE International Development*, 29 Φεβρουαρίου 2024, τελευταία πρόσβαση: 18/4/2024, <https://blogs.lse.ac.uk/internationaldevelopment/2024/02/29/long-read-the-beginning-of-the-end-for-the-us-dollars-global-dominance/>.
- ¹⁷ Tom Kool, «Russia, Iran Officially Ditch U.S. Dollar for Trade», *OilPrice.com*, 27 Δεκεμβρίου 2023, τελευταία πρόσβαση: 18/4/2024, <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Russia-Iran-Officially-Ditch-US-Dollar-for-Trade.html>.
- ¹⁸ *Al-Monitor*, «What Is behind Iran-Russia de-Dollarization Deal as Sanctions Bite?».
- ¹⁹ Navdeep και Tripathi, «The BRICS Summit 2023: Seeking an Alternate World Order?».

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΟΜΑΔΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ
ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΡΩΣΙΑΣ

«Ομάδα Έρευνας Κεντρικής Ασίας και Ρωσίας»
Εργαστήριο Τουρκικών και Ευρασιατικών Μελετών
Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
Σχολή Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών
Ανδρούτσου 150, Τ.Κ. 185 34, Πειραιάς
E-mail: etem.des@gmail.com, omekar.des@gmail.com
<https://omekar.wordpress.com/>
<http://etem.unipi.gr/>

ISSN : 2529-1688